

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра економіки та фінансів

«СЕМІНАР ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ: ЕКОНОМІКА»:
Опорний конспект та методичні вказівки до виконання
практичних завдань з дисципліни
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ ТЕОРІЇ

для денної та заочної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»
ОС «Доктор філософії»

Мукачево
МДУ 2021

УДК 330.83

*Розглянуто та рекомендовано до друку Науково-методичною
радою Мукачівського державного університету
протокол № 11 від 20 травня 2021 р.*

*Розглянуто та схвалено на засіданні
кафедри економіки та фінансів
протокол № 14 від 12 квітня 2021 р.*

Укладачі

Черничко Т. В. – д.е.н., професор кафедри економіки та фінансів МДУ

Пітюлич М. І. – д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу МДУ

Рецензент

С30

«Семінар зі спеціальності: Економіка»: Опорний конспект та методичні вказівки до виконання практичних завдань з дисципліни (змістовний модуль 1. Сучасні економічні теорії) для аспірантів денної та заочної форми навчання спеціальності 051 «Економіка» ОС «Доктор філософії» / укладачі Т. В. Черничко, М. І. Пітюлич. – Мукачево: МДУ, 2021. – 36 с.

МДУ, 2021

ЗМІСТ

Преамбула	4
Тема 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УЧЕНЬ	6
Тема 2. НЕОКЛАСИЧНА ТЕОРІЯ ТА СУЧАСНЕ КЕЙНСІАНСТВО. ІНСТИТУЦІЙНА АЛЬТЕРНАТИВА	12
Тема 3. СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ ТЕЧІЇ ХХІ СТ. В ПРАЦЯХ НОБЕЛІАНТІВ	22
ЛІТЕРАТУРА	35

Преамбула

Вагомою складовою компетентностей, які формуються під час підготовки здобувачів спеціальності 051 Економіка є знання сучасних економічних теорій як з позицій досліджуваних проблем, так і з позицій аналітично-дослідного інструментарію їх вивчення.

Знайомство з основними течіями економічної теорії на зламі ХХ-ХХІ ст. дає можливість аспірантам оволодіти сучасною методологією економічного аналізу, зрозуміти логіку розвитку економічної думки Заходу, взаємозв'язки сучасної економічної політики з провідними теоретичними концепціями.

Після опанування змістового модуля аспірант **знати**:

- основну проблематику досліджень в сучасній економічній думці;
- головні напрями і школи сучасної економічної теорії;
- наукові здобутки провідних представників сучасної економічної науки;
- місце і роль економічних ідей і пропозицій сучасної теорії в економічній політиці провідних країн Заходу.

уміти:

- аналізувати конкретні економічні ситуації з позицій різних шкіл сучасної економічної думки;
- охарактеризувати основні течії сучасної економічної теорії та погляди її провідних представників;
- провести порівняльний аналіз окремих доктрин, шкіл, течій сучасної економічної науки
- розкрити науковий внесок окремих шкіл та їх провідних представників у сучасну економічну думку;
- показати реалізацію теоретичних висновків із досліджень сучасних вчених-економістів в економічній політиці провідних західних країн.

Сфера реалізації набутих знань та вмінь. Набуті знання і вміння дозволяють сформулювати сучасне економічне мислення у аспірантів, а також можуть бути використані в науковій роботі: написанні статей, підготовці наукових досліджень.

Зміст дисципліни розкривається в наступних темах:

Тема 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УЧЕНЬ

Особливості сучасного соціально-економічного розвитку та його відображення в економічних теоріях. Еволюція сучасної економічної теорії.

Тема 2. НЕОКЛАСИЧНА ТЕОРІЯ ТА СУЧАСНЕ КЕЙНСІАНСТВО. ІНСТИТУЦІЙНА АЛЬТЕРНАТИВА

Розвиток неокласичної традиції. Розвиток кейнсіанської традиції. Інституціональний напрям.

Тема 3. СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ ТЕЧІЇ ХХІ СТ. В ПРАЦЯХ НОБЕЛІАНТІВ

Сучасні теорії мікроекономічного аналізу нобеліантами. Сучасні теорії макроекономічного аналізу нобеліантами. Поведінкова економіка.

Тема 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УЧЕНЬ

Матеріал для підготовки

Економічна теорія виникає як спосіб відображення реальних економічних подій з метою відповіді на основні питання, які висувуються певними соціальними прошарками або державою.

Сучасний етап розвитку світової економічної теорії характеризується сукупністю економічних шкіл, які поділяються за певними напрямками дослідження.

Неокласична теорія виникає на підґрунті класичного напрямку, та виявляє інтереси насамперед підприємця, основна мета якого отримання прибутку за умов рівноваги на конкретних ринках. Невизначеність та ризикованість не кращим чином впливають на економічну поведінку суб'єктів, що, безумовно, потребує пошуку шляхів її оптимізації та усунення або «пом'якшення» негативного ефекту.

У 1970-х роках починається новий виток розвитку ідей неокласичної школи, які подрібнюються на різні течії. Одні напрями концентруються на визначенні інформації як особливого блага, що має обмежений характер та платне використання (економічна теорія інформації). Інші напрями аналізують поведінку людини, яка приймає рішення відповідно до того, скільки часу витрачається на обробку інформації і як це впливає на ефективність результату. Економіка пропозиції ґрунтується на такому положенні: оскільки важливим фактором стає ефективність розподілу ресурсів, що забезпечується ринковими силами, то треба зменшувати державне регулювання, обмежити діяльність профспілок на ринку праці, зменшувати соціальні програми, що дозволить знизити податки. Тим самим буде стимулюватися підприємницька діяльність та зменшуватися безробіття. Але зниження податків призводить до збільшення дефіциту бюджету та зростанню державного боргу, управління яким бере на себе держава. Ці ідеї були втілені в економічній політиці Р. Рейгана і М. Тетчер.

Безумовно, економістів цікавить питання не тільки про

рівновагу на конкретних ринках, необхідно з'ясувати, як ця рівновага встановлюється на макрорівні. Найвпливовішим інструментом рівноваги стають гроші. Цей напрям отримав назву «монетаризм». Основна ідея полягає в тому, що зміна кількості грошей регулює обсяг виробництва, рівень цін, безробіття та ін. Забезпечення стійкості економіки залежить від взаємозв'язків між масою грошей та іншими економічними показниками: обсягом внутрішнього валового продукту, дефіцитом бюджету, сальдо платіжного балансу, курсом валюти. Набуває все більшої ваги стимулювання попиту на гроші всіх суб'єктів економічних відносин. Оскільки гроші стають ключовим фактором економіки, то головним суб'єктом регулювання стають Центральні банки країн, а не урядові програми.

Проблеми невизначеності ринкової ситуації, неможливість отримувати повну інформацію для прийняття раціонального рішення становить інтерес не тільки неокласиків, а також представників інших напрямів економічної теорії, передусім *інституціоналістів*.

Інституціональна теорія по-іншому розглядає поведінку людини в умовах невизначеності інформації.

На думку інституціоналістів, для пізнання реальної економіки необхідно відмовитися від принципу індивідуальних дій кожної людини, а керуватися принципом колективних дій. Це означає, що люди приймають рішення, перебуваючи під впливом певних шаблонів, стереотипів, правил та норм. Усі ті способи, які усвідомлено розроблені спільнотою, називають інститутами. Сукупність різних інститутів, які упорядковують діяльність людей, обмежують їх поведінку (дозволяють або не дозволяють дії), називають інституціональним середовищем. Якщо класична школа основними орієнтирами економічної поведінки проголошує ціни, оскільки вони виконують важливі функції (інформативну, регулівну, стимулюючу), то прибічники інституціональної теорії вважають, що ці функції беруть на себе інститути.

Зміст інституціональної теорії розкривається через її

ключові частини: теорію права власності і теорію трансакційних витрат. Саме ці теорії дозволяють зрозуміти принципи прийняття економічних рішень.

Поряд з ідеями неокласичного напрямку виникають специфічні альтернативні течії, які мають зовсім інші історичні та теоретичні основи. Одним із таких напрямів стає історична школа, яка критично переосмислила основоположні принципи класичної школи. На відміну від основного принципу класичної економічної теорії – лібералізму (вільної, індивідуальної, приватної поведінки економічного суб'єкта), історична школа висунула принцип традиціоналізму, який вимагає будувати економічні відносини на основі традиційних цінностей з урахуванням минулого життєвого досвіду нації.

Запитання для самоконтролю

1. Які історичні та культурологічні чинники впливають на виникнення сучасних економічних течій?
2. У чому виявляються особливості методології пізнання сучасної економічної науки?
3. Чому виникають альтернативні погляди в економічній науці?
4. За якими критеріями відбувається спеціалізація сучасної економічної думки?
5. Які напрями дослідження панують в економічній думці в Україні?
6. Які погляди економічної науки відповідають Вашим уподобанням?

Практичні завдання

1. Проаналізуйте зміни соціально-економічних умов за Ваше життя та з'ясуйте, яким чином вони вплинули на Ваші погляди. Доберіть фактичний матеріал, що ілюструє зміни економічних вчень.
2. Складіть порівняльну характеристику «Спільне і відмінне у сучасних економічних теоріях» за наступними критеріями: оцінка приватно-підприємницької діяльності;

причини нестійкості приватно-підприємницької діяльності; принципи макроекономічної політики; вплив змін у пропозицію грошей на економіку; швидкість обороту грошей; очікування; вплив фіскальної політики на економіку; інфляція; вплив політики доходів; домінування часових меж; пристосування цін та ринку.

3. Проведіть аналіз історичного шляху економічної теорії відповідно до критеріїв: предмет дослідження; роль держави в економіці; значення об'єктивних економічних закономірностей; режими господарювання; відношення до конкуренції і підприємницької діяльності; місце грошей в економічній практиці; принципи економічної рівноваги; особливості методології пізнання.

Тестові питання

1. *Вивчення сучасних економічних вчень не переслідує мети:*

- а) розширити обсяг знань у галузі сучасних економічних теорій;
- б) виокремити специфіку предмета та методу дослідження;
- в) удосконалити підходи у використанні набутих теоретичних надбань у практиці господарювання;
- г) виявити особливості історичних умов виникнення та теоретичні джерела сучасних економічних теорій;
- д) критикувати політичні дії економічної влади.

2. *Назвіть основні чинники, що не впливають на зміни наукових поглядів економістів:*

- а) особливості механізмів ринкової конкуренції;
- б) важелі державного регулювання економіки;
- в) засоби досягнення соціальної справедливості у суспільстві;
- г) військові конфлікти;
- д) поява монополій.

3. *Оберіть рису еволюції економічних поглядів, яка не відповідає трансформації методології аналізу:*

- а) дослідження вартості товару;

- б) зміна соціально-економічної мети розвитку; в) орієнтація на корисність блага;
- г) аналіз стадій суспільного виробництва; д) виявлення природних інстинктів людини.

4. Сучасним умовам збільшення накопичення капіталу в сфері торгівлі відповідають ідеї економічної теорії:

- а) фізіократів;
- б) класичної школи;
- в) меркантилістів;
- г) лібералізму;
- д) інституціоналістів.

5. Теорія економічного зростання належить до напрямку економічної теорії:

- а) кейнсіанського;
- б) некейнсіанського;
- в) монетаристського;
- г) неокласичного синтезу;
- д) неоінституціонального.

6. Вкажіть економічну теорію, яка вивчає явища та процеси, що знаходяться поза ринковими умовами:

- а) інституціональна;
- б) неокласична;
- в) неоінституціональна;
- г) довготривалого розвитку;
- д) монетаристська.

7. Яка теоретико-методологічна база сприяла створенню економічної теорії інституціоналістів:

- а) макроекономіка;
- б) психологія;
- в) мікроекономіка;
- г) соціологія;
- д) право?

8. Які заходи по виходу з кризи пропонували неокласики:

- а) регулювання грошової маси;
- б) активне втручання держави в економічне життя;
- в) обмеження діяльності монополій;

г) законодавче регулювання цін?

9. Назвіть історичні передумови виникнення кейнсіанства:

а) розвиток монополій;

б) збільшення кількості грошей в обігу;

в) зростання цін;

г) посилення циклічності економічного розвитку;

д) «Велика депресія»;

е) жорстке регулювання економіки державою.

Дайте визначення:

Поняття	Визначення
Інституціоналізм	
Монетаризм	
Кейнсіанство	
Неокейнсіанство	
Неолібералізм	
Неокласичний синтез	
Конкуренція	
Державне регулювання економіки	
Неоінституціоналізм	

Установіть відповідність між економічними школами та їх представниками:

1. Неокласицизм.	а) Ф. фон Хайєк;
2. Кейнсіанство.	б) Ч. Пірс;
3. Інституціоналізм.	в) Дж. Робінсон;
4. Неолібералізм	г) Д. Хікс

Тема 2. НЕОКЛАСИЧНА ТЕОРІЯ ТА СУЧАСНЕ КЕЙНСІАНСТВО. ІНСТИТУЦІЙНА АЛЬТЕРНАТИВА

Матеріал для підготовки

Протягом ХХ ст. відбувалася помітна еволюція **неокласичного напрямку економічної думки**. Однак залишається основна ідея – свобода дії ринкового механізму для досягнення економічної рівноваги.

Особливого значення набули неокласичні *теорії економічного зростання*, які продовжували ідеї теорії граничної продуктивності капіталу Дж. Б. Кларка. Неокласичні моделі зростання виходять із того, що ринкова економіка внутрішньо стійка й має об'єктивні передумови для автоматичного відновлення тимчасової рівноваги.

Так, у моделі британського економіста Джеймса Едуарда Міда (1907-1995) економіка тяжіє до стану рівноваги, тобто в ній усі основні економічні показники зростають стійкими темпами, що дорівнюють темпам зростання робочої сили.

Віденська школа (Л. Мізес, Ф. Хайек) поєднала принципи австрійської школи граничної корисності з англійською неокласичною теорією, що дозволило сконцентрувати увагу на аналізі умов і процесів конкуренції.

Чиказька школа (Ф. Найт-Фрідмен) досліджує особливості недосконалої конкуренції, що змінює поведінку господарюючих суб'єктів в умовах невизначеності, ризику інфляційних очікувань.

Неокласичний синтез це узагальнена економічна концепція, у якій поєднуються елементи концепції ціноутворення і розподілу доходів у межах неокласичного напрямку з положеннями теорії макроекономічної рівноваги і зростання національного доходу в межах кейнсіанського напрямку економічної теорії. Неокласичний напрям сформувався наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., кейнсіанський – у 30-ті роки ХХ ст., а перші спроби неокласичного синтезу – у 50-ті. Водночас від неокласиків було запозичено передусім концепцію державного регулювання за допомогою кредитно-грошової політики, від кейнсіанства – теорію ефективного попиту та

впливу на нього держави, зокрема за умов кризи. Найвідомішими представниками неокласичного синтезу є американські економісти Е. Хансен, П. Самуельсон, Дж. Хікс (першим запровадив поняття «неокласичний синтез»), яких вважають авторами теорії «доходів – витрат» як ортодоксальної версії кейнсіанської доктрини.

У середині ХХ ст. в економічній науці на підґрунті ідей неокласичної теорії, історичних та ліберальних поглядів народжується *неоліберальна* школа, яка орієнтована на тісний зв'язок між приватною власністю, цивільним правом, вільним ринком і матеріальним добробутом. Саме на це повинна впливати соціальна та політична політика держави.

До новітніх течій неолібералізму відносять: концепцію спонтанного характеру ринкового порядку, теорію економіки ринків, монетарну концепцію, теорію раціональних очікувань, концепцію непослідовності політики в часі.

Лібералізм фокусує увагу на поведінці людей, які спрямовують свої зусилля на підвищення матеріального благополуччя, але без втручання в їх внутрішній, духовний світ.

Монетаризм (англ, money – гроші) як теорія виник у середині 50-х років ХХ ст. у США. Згідно з цією теорією грошова маса в обігу відіграє визначальну роль у формуванні економічної кон'юнктури та встановленні причинно-наслідкових зв'язків між зміною кількості грошей і величиною валового національного продукту. Його лідер – глава чиказької школи політичної економії М. Фрідмен, виступає проти активного втручання держави в економіку та проти державних заходів стимулювання сукупного попиту.

Представники монетарної теорії економічного циклу стверджують, що саме грошова маса є визначальною умовою господарського механізму.

До неокейнсіанського напрямку економічної теорії відносяться: теорія економічного зростання (Д. Робінсон); теорія нерівномірних поштовхів (Р.-А.-К. Фрїш); теорія попиту; теорія життєвого циклу (Херсі і Бланшар); теорія оптимального розподілу ресурсів (Л. Канторович); теорія інвестицій q

(коефіцієнт Тойбіна); теорія ринків з асиметричною інформацією (Дж. Ейкерлоф, М. Спенс, Дж.-Ю. Стігліц).

Нове кейнсіанство виникло як безпосередня реакція на неспроможність ортодоксального кейнсіанства й кейнсіансько-неокласичного синтезу запропонувати теоретичні та практичні засоби для пояснення і вирішення специфічних проблем розвинутої ринкової економіки 70-х років минулого століття. Нові кейнсіанці – це надзвичайно різнорідна група вчених-економістів. Основне завдання, яке вони поставили перед собою, полягало у виправленні теоретичних недоліків та неузгоджень у «старій» кейнсіанській моделі, насамперед завдяки розробці теорії пропозиції, у межах якої необхідно раціоналізувати жорсткість заробітних плат і цін.

Нове кейнсіанство стало відповіддю монетаристам, які стверджували, що кейнсіанська економічна теорія спровокувала новий економічний спад, а тому її ідеї не відповідають дійсності. Теоретична модель зростання, побудована Кейнсом, передбачала можливість впливати на величину сукупного попиту, зайнятості та національного доходу регулюванням «незалежних змінних»: схильності до споживання, граничної ефективності капіталу та норми процента. Ідеї Кейнса розвинули його послідовники: А. Хансен, Р. Харрод, Є. Домар та ін. Після Другої світової війни, намагаючись уникнути недоліків моделі Кейнса, неокейнсіанці опрацювали нові ідеї (моделі Р. Харрода, Є. Домара).

Теоретики економічного зростання – неокейнсіанці – прагнуть динамізувати статичну модель Кейнса та обґрунтувати умови стійкої рівноваги з використанням не тільки «дохідного ефекту» Кейнса, а й «виробничого ефекту», тобто повної зайнятості виробничих потужностей і робочої сили, а також виявити причини порушення такої рівноваги. Якщо Кейнс застосовував модель мультиплікатора для короткострокового періоду, то неокейнсіанці розширили часові межі дії мультиплікатора, використовуючи цю модель у динамічному аналізі. Важливим нововведенням неокейнсіанської теорії стає

включення «виробничого ефекту» в модель зростання і врахування умов, необхідних для забезпечення безперервного зростання економіки (динамічної рівноваги).

Нові кейнсіанці стверджують, що теорія кон'юнктурного циклу, положення про неспроможність ринків до очищення є більш реалістичною порівняно з неокласичною версією. Між неокейнсіанськими ідеями та посткейнсіанськими є істотні теоретико-методологічні відмінності. Так, представники посткейнсіанства вважають за необхідне відмовитися від використання методології неокласиків, їх інструментарію та категоріального апарату, а сама теорія повинна бути побудована на принципово нових парадигмах. Нові кейнсіанці у своїх розробках спираються на неокласичні постулати, певним чином коригуючи їх. Основоположна відмінність між новою класичною макроекономікою й новим кейнсіанством полягає в різному ставленні до формування цін. У новокласичних моделях підприємства функціонують і встановлюють ціни в умовах досконалої конкуренції, а в новокейнсіанській теорії визнаються недосконала конкуренція, процеси монополізації, недосконалість інформації. Монополізація пояснюється неоднорідністю (специфічністю) вироблених продуктів, наявністю у кожного працівника особливих індивідуальних характеристик. Більшість нових кейнсіанців прийняли гіпотезу раціональних очікувань. Саме вона істотно вплинула на погляди представників інших сучасних макроекономічних теорій.

Інституціоналізм – один із сучасних напрямів економічної думки. Об'єктами його дослідження є певні інституції (корпорації, держава, профспілки), а також правові, психологічні та морально-етичні аспекти (звичаї, навички тощо). Цей науковий напрям сформувався наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Його основоположником вважається американський економіст Т. Веблен, а послідовниками американські вчені Дж.Р. Коммонс, В. Мітчелл, Дж.Б. Кларк, Дж.К. Гелбрейт, англійські еко-номісти Дж. Гобсон, Р. Тоні.

Представники інституціоналізму тісно пов'язують

економічні процеси із соціальними, політичними, правовими, організаційними, психологічними та ін. Вони розглядають суспільство як систему, що постійно розвивається й оновлюється. І хоча періодично економісти знову повертаються до ідей неокласичного напрямку, інституціоналісти по-новому дивляться на такі традиційні цінності капіталізму, як приватне підприємництво і свобода. У зв'язку із цим виникають дослідження «нovoї інституційної економічної теорії» та неоінституціоналізму (термін належить О. Уільямсону). Ця теорія ґрунтувалася на синтезі концепцій неокласичної мікроекономіки та теорії організації. Започаткував нову течію теоретичної думки англійський економіст Р.-Г. Коуз.

Основні течії сучасного інституціоналізму охоплюють: шведську (стокгольмську) школу макроекономіки; нову інституційну економічну теорію; теорію суспільного вибору; теорію людського капіталу; теорію оптимальних валютних зон; теорію портфельних інвестицій; теорію вартості капіталу; аналіз економічного управління в межах фірми.

Нова інституціональна економічна теорія започаткувала новий аспект дослідження зовнішніх ефектів.

Теорія суспільного вибору передбачає встановлення органами нагляду обмежень, що дають можливість суб'єктам економічної діяльності отримати прибуток вище рівня, який забезпечується за умови досконалої конкуренції, але нижче рівня, досягнутого завдяки встановленню монопольних цін. Теорія суспільного вибору суттєво змінила переконання, що рішення політиків, політичних і державних організацій повинні бути спрямовані на створення найбільшої вигоди для суспільства. К. Г. Віксель уперше визначив політику як взаємовигідний обмін між громадянами та громадськими структурами.

Критикуючи думку деяких економістів, які вважають, що держава встановлює правила гри, Б'юкенен стверджує: держава не змінює й не встановлює правила, а лише констатує дотримання або недотримання їх і накладає тільки ті санкції, які заздалегідь затверджені в конституційному договорі. Тобто сама

держава санкцій не застосовує, а лише виносить рішення про них.

Зростання значення людського фактора у виробництві в умовах науково-технічної революції сприяло появі й розширенню на рубежі 60-х рр. XX ст. *теорії людського капіталу*. Ця теорія об'єднує різні погляди, ідеї, положення про процес формування, використання знань, навичок, здібностей людини як джерела майбутніх доходів і присвоєння економічних благ. Представники цього напрямку на основі проведених емпіричних та математичних розрахунків отримали кількісну оцінку вкладень у людину та їх вплив на рентабельність інвестицій.

Теорія людського капіталу пояснила структуру розподілу особистих доходів, динаміку заробітків, нерівність в оплаті чоловічої й жіночої праці. Завдяки цьому змінилося і ставлення політиків до витрат на освіту. Освітні інвестиції стали розглядатися як джерело економічного зростання, так само важливі, як і традиційні капіталовкладення.

Теорія людського капіталу стала підґрунтям для нових розділів економічної теорії: економіки дискримінації, економіки зовнішнього господарювання, економіки злочину та ін.

Питання для обговорення

1. Які соціально-економічні умови вплинули на виникнення неокласичного напрямку?

2. Назвіть передумови та охарактеризуйте напрями розвитку неокласичної теорії.

3. Охарактеризуйте історичні умови виникнення кейнсіанства.

4. Сформулюйте особливості предмета та методу дослідження Дж. М. Кейнса.

5. Що на думку Кейнса є причиною порушення економічної рівноваги і які існують шляхи вирішення цієї проблеми?

6. Яка роль належить психологічним факторам у концепції Кейнса?

7. Чому, на думку Кейнса, може існувати вимушене безробіття?

8. Які заходи державного впливу на ефективний попит пропонує Кейнс?

9. Хто є автором ідеї «мультиплікатора»?

10. Що означає кейнсіанський мультиплікатор доходу?

11. Який зміст вкладає Дж. М. Кейнс в поняття мультиплікатор інвестицій?

12. Які основні напрями еволюції сучасного інституціоналізму?

13. У чому полягає актуальність історичної школи сьогодні?

Тестові завдання

1. У відповідності до «загального психологічного закону» Дж. М. Кейнса з ростом доходів темпи приросту споживання:

- а) випереджають темпи приросту доходів;
- б) залишаються на тому ж рівні;
- в) збільшуються, але не в тій же мірі, що і доходи;
- г) збільшуються на величину, яка перевершує приріст інвестицій.

2. В якому році була видана праця Дж. М. Кейнса «Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей»?

- а) 1936 р.;
- б) 1954 р.;
- в) 1927 р.;
- г) 1975 р.

3. Поняття «гранична схильність до споживання» запропонував:

- а) П. Самуельсон;
- б) Дж. М. Кейнс;
- в) Р. Харрод;
- г) Дж. Хікс.

4. Некейнсіанство сформувалося:

- а) наприкінці XVIII ст.;
- б) на початку XIX ст.;

в) на рубежі 40-50 рр. XX ст.;

г) наприкінці XVII ст.

5. *Поняття «неокласический синтез» ввів в економічну науку:*

а) Р. Харрод;

б) Е. Хансен;

в) П. Самуельсон;

г) Р. Клауер.

6. *Представником посткейнсіанства був:*

а) Р. Харрод;

б) Е. Хансен;

в) П. Самуельсон;

г) Р. Клауер.

7. *Другою спробою неокласичного синтезу, що поєднує кейнсіанську концепцію з неокласичною методологією аналізу, називається теорія:*

а) П. Самуельсона;

б) економічної динаміки;

в) загальної економічної рівноваги;

г) кумулятивного процесу;

д) Дж. Хікса.

8. *Методом економічного аналізу, який є пріоритетним у неокласичній теорії, є:*

а) емпіричний;

б) функціональний;

в) каузальний;

г) діалектичний;

д) усі надані відповіді правильні.

9. *Модель, яка пояснює зростання економіки за умов фіксованого коефіцієнта капіталоємності у довготривалому періоді, була створена у межах теорії:*

а) неоінституціональної;

б) неокейнсіанської;

в) монетаристської;

г) неокласичного синтезу;

д) кейнсіанської.

10. Укажіть, який зміст інститутів охоплює їх головні риси:

- а) процедури і правила поведінки, санкціоновані законом або звичаєм;
- б) законодавчі та регулюючі норми, які захищають інтереси ринкових суб'єктів;
- в) організації й адміністративні/політичні структури, які задовольняють потреби різних ринкових суб'єктів;
- г) санкції, які накладаються на людей, що порушують загальноприйняті у суспільстві норми.

11. Монетаризм – це:

- а) одна з найбільш впливових течій у сучасній економічній науці, що належить до неокласичного напрямку;
- б) нова абсолютно самостійна сучасна економічна течія;
- в) течія у сучасній економічній науці, що зараховується до кейнсіанського напрямку;
- г) складова класичної економічної теорії;
- д) продовження ідей інституціоналізму.

12. Оберіть положення монетаризму, що відповідають його основним ідеям:

- а) основною ланкою економіки вважаються гроші та грошовий обіг;
- б) необхідно обмежити державне втручання в економіку до мінімально можливого, залишаючи тільки проведення кредитно-грошової політики;
- в) попит на гроші залежить від рівня цін, доходу на цінні папери та швидкості обігу грошей;
- г) існує залежність між рівнем грошової маси та циклічними коливаннями економічної активності.

13. Гнучка кредитно-грошова політика вважається головним інструментом державного впливу на економіку представниками:

- а) кейнсіанства;
- б) посткейнсіанства;
- в) неокейнсіанства;
- г) монетаризма;

д) неокласицизма.

14. *Визначте ключову ідею неокласичної теорії:*

- а) держава є основним суб'єктом регулювання економіки; б) головна мета – дослідження об'єктивних економічних закономірностей;
в) економічна поведінка визначається суб'єктивістськими уявленнями та психологічними мотивами;
г) поведінка окремого індивіда обмежена інституціональними нормами.

Практичні завдання

1. Заповніть таблицю 1 відповідно до змісту основних напрямів економічного аналізу.

Основні риси дослідження	Напрями економічного аналізу		
	неокласичний	кейнсіанство	інституціоналізм
Основна мета дослідження			
Історична епоха виникнення			
Предмет дослідження			
Характер інформації			
Тип економічної поведінки			
Стимули та мотиви економічної поведінки			
Відношення до державного регулювання економіки			
Шляхи подолання кризи			
Способи боротьби з безробіттям			

2. Проаналізуйте особливості економічних ідей Кейнса і заповніть таблицю

Критерії	Характерні риси
Напрямок	
Предмет дослідження	
Метод дослідження	
Принцип ефективного попиту	
Теорія споживання	
Концепція мультиплікатора інвестицій	
Концепція акселератора інвестицій	

Тема 3. СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ ТЕЧІЇ ХХІ СТ. В ПРАЦЯХ НОБЕЛІАНТІВ

Матеріал для підготовки

Сучасні теорії мікроекономічного аналізу нобеліантами

Теорія економічної рівноваги доводить, що нефінансові чинники повинні бути враховані при аналізі економічної взаємодії в реальному житті. Наприклад, при вивченні попиту і пропозиції на ринку праці робиться припущення, що працівник може без проблем змінювати місце працевлаштування, якщо на суміжних ринках зростає заробітна плата; при вивченні ринку нерухомості припускається, що пошук квартири – це просте рішення оптимізаційного завдання, яке потребує оцінити всі варіанти за головними параметрами. Ця теорія доводить, що на формування цін впливають високі трансакційні витрати та витрати на пошук товару, а також ризик отримання продукту поганої якості, що суттєво звужує можливості вибору.

Контрактна теорія, на відміну від традиційної неокласичної, враховує всі параметри нефінансового характеру, що містяться в кожній усній чи письмовій угоді і здатні суттєво впливати на рішення сторін. Цінність контрактної теорії полягає в тому, що вона долає низку недоліків та нереалістичних припущень стандартної неокласичної теорії та формалізує ідеї старих інституціоналістів, які не використовували математичні методи дослідження. Контракти здатні істотно послабити конфлікт інтересів між учасниками економічної взаємодії, а тому набувають великого поширення та складніших форм у розвинутих суспільствах. Чим краще сформульовано умови договору, тим більше стимулів і мотивів для всіх сторін отримати максимальні переваги від кооперації. Олівер Харт і Бенгт Хольмстрьом (Нобелівські лауреати 2016 року) суттєво збагатили цю теорію новим положенням; саме вони сформулювали ідею оптимальних контрактів, оформивши її у вигляді теоретичних моделей, за допомогою яких можливо сконструювати й кількісно обчислити вигоди та ризики різних типів економічних угод. Сучасна теорія контрактів базується на головних моделях, що формалізують ідеї інституціональної та

інформаційної економіки. Найвідомішими моделями, що запропоновані представниками цієї теорії, є такі:

Модель асиметрії інформації. Труднощі у формулюванні контрактів часто пов'язані з різним розподілом інформації між учасниками угоди. На основі такої інформаційної асиметрії виникає «принципал-агент конфлікт», коли агенти (менеджери, працівники, боржники) можуть зловживати недостатньою обізнаністю своїх принципалів (власників, роботодавців, кредиторів відповідно). Проблема, яку вирішує теорія контрактів, полягає в тому, щоб виявити інформацію та запропонувати агентові оптимальний контракт, який враховував би його тип і водночас стимулював би агента до більшої добросовісності.

Модель принципал-агент конфлікт. За умов неправильно складених контрактів одні типи агентів можуть видавати себе за інших. Так, якщо в договорі про найм не прописано обов'язкової наявності диплому про відповідну освіту, збільшуються ризики найму фахівців без належної підготовки. Надмірно високі ставки у кредитних угодах можуть приваблювати шахраїв, які видаватимуть себе за добросовісних позичальників, оскільки в будь-якому разі не мають наміру повертати позику.

Модель інформаційних сигналів. Дана модель, хоч також базується на асиметрії інформації, передбачає можливість агента до моменту укладення контракту надіслати «сигнал» принципалові щодо себе, довівши йому свою належність до «вищого» типу: порядного позичальника, освіченого працівника, добросовісного страхувальника тощо. При наймі на роботу сигналом може слугувати диплом із високими оцінками, що свідчить про вищу продуктивність праці кандидата, причому сама спеціальність може мати навіть менше значення.

Модель морального ризику. Така модель відрізняється від попередніх тим, що асиметрія інформації виявляється вже після укладення угоди. Агент обирає стратегію дій, які важко контролювати принципалові. Наприклад, працівник знижує рівень зусиль, страхувальник починає недбало ставитися до

застрахованого ним майна, а менеджери схильні приймати неоптимальні з погляду власників рішення. Це викликає у принципалів потребу закладати в умови контракту відповідні стимули для ефективної поведінки агентів у майбутньому.

Модель неповних контрактів. У подібних контрактах, на відміну від повних, які в чистому вигляді є лише в теорії, неможливо докладно й вичерпно прописати дії сторін у майбутньому, оскільки неможливо все врахувати та передбачити всі варіанти розвитку подій. Тому виникає необхідність розробити і формалізувати модель неповних контрактів, у якій замість визначення дій сторін у майбутньому визначається лише, хто саме з учасників матиме право остаточного голосу в ситуаціях, коли контрагенти не зможуть дійти згоди. Результати теорії неповних контрактів активно використовують на практиці під час визначення витрат і доходів від злиттів та поглинань, під час конструювання організаційних схем розподілу влади всередині корпорацій, надання опціонів замість компенсацій менеджерам.

Теорія ігор описує раціональну поведінку в ситуаціях конфлікту. У стимуляційних іграх люди грають ролі в уявному світі, утвореному сценаристом. Експериментальні ігри – це психологічні ігри, які мають місце в реальному світі з реальними ставками, втратами та виграшами.

Помітних досягнень у розробці і впровадженні новітніх технологій прикладного аналізу в економічній теорії здобула *теорія економічного управління межами фірми*. У цій теорії на перший план висувається дослідження управління фірмою. Економічні угоди трапляються не тільки на ринках, а й також і в межах фірм, асоціацій, домашніх господарств, агентств, що дозволяє аналізувати з цих позицій соціальні організації.

Ринки (як мережева система організації господарських відносин) й ієрархічні організації типу фірм становлять альтернативні структури управління, які відрізняються підходом до вирішення конфліктів інтересів.

Сучасні теорії макроекономічного аналізу нобеліантами

Теорія економічної політики побудована на *концепції непослідовності політики в часі*. У другій половині ХХ ст. вчені почали масштабні системні дослідження механізмів функціонування економіки. Завдяки науковим розробкам, зокрема Я. Тінбергена, Р. А. Манделла, Р. Е. Лукаса та інших нобелівських лауреатів, продемонстровано можливість економічного розвитку.

Дослідження в галузі *економічної організації* були запропоновані Елінор Остром у її роботі «Управління суспільством: еволюція інститутів колективних дій». Тривалий час вважалося, що суспільна власність керується менш ефективно за приватну. Це зумовлено тим, що кожний, хто користується спільною (колективною) власністю отримує вигоди від неї, у той час як витрати розподіляються усією громадою. Але емпіричні та історичні методи дослідження випадків спільного управління власністю в різних країнах світу доводять, що суспільна власність найчастіше управляється краще, ніж приватна. Остром сформулювала умови, за яких це відбувається.

Теорія ринкової влади С. Хаймера – полягає в тому, що суб'єкт інвестиційної діяльності, який вивозить капітал, керується прагненням домінувати на ринку та досягнути ринкової влади. Іноземне інвестування здійснюється для придушення конкуренції і збереження контролю над ринком. Практикуються й так звані «захисні інвестиції», тобто створення за кордоном виробничих потужностей, що є мало не збитковими, зі свідомою метою підриву позицій конкурентів на цих ринках.

Теорія інтернаціоналізації ґрунтується на тому, що кожна фірма має за мету мінімізацію трансакційних витрат (витрат на укладення угод). Завдяки їх зменшенню операції фірм починають набувати «внутрішнього характеру», тобто відбувається інтернаціоналізація ринків. Мета мінімізації трансакцій залишається основним мотивом переведення діяльності за

кордон.

Прихильники *концепції конкурентоспроможності галузі* пояснюють міжнародний рух капіталу посиленням конкуренції технологічного характеру між суб'єктами ринку капіталів.

Згідно з *концепцією технологічного нагромадження* міжнародний рух капіталу є наслідком розвитку технології та інноваційного процесу. Фірма створює нові технології для закріплення контролю і власності на основі своїх специфічних технологічних переваг.

Концепція оборони національного суверенітету ґрунтується на тому, що зростання зарубіжних інвестицій у національній економіці може спричинити зменшення частки внутрішнього виробництва. Саме тому уряди дотримуються політики протидії розширенню впливу країн – експортерів капіталу або регулюють експорт-імпорт капіталу.

Поведінкова економіка

Поведінкова теорія складається із сукупності концепцій і теорій, що описують процес прийняття рішень у різних галузях економіки. Економічна психологія (Д. Канеман, А. Тверські) моделює умови обмеженої раціональності. А. Саймон концентрує увагу на аналізі міжособистісних відносин. А. К. Сен здійснює порівняння сприйняття корисності різними індивідами. Усі ці погляди збагачують уявлення про поведінку індивідів і сприяє розвитку економічної теорії. Представники поведінкової економіки досконально вивчають емоції, якими керуються покупці при виборі товару, складності, з якими вони стикаються під час ухвалення рішення щодо купівлі, вибору іпотеки або пенсійного фонду.

Поведінкова теорія як один із дослідницьких напрямів, що є альтернативним до основної неокласичної течії економічної науки, не обмежується лише описовими методами, а й прагне побудувати модель прийняття рішень. У структуру поведінкової економіки входять: поведінкова економічна теорія; теорія перспектив; економіка добробуту (соціально-економічний аспект забезпеченості продуктами харчування). По суті, поведінкова економіка – це міждисциплінарна галузь, що

знаходиться на стику психології та економіки.

Наукові положення поведінкової економіки стають актуальними, коли основні матеріальні потреби людей загалом задоволені, а у самій економіці все більш-менш урегульовано. Тоді виникає питання: чим керуються люди, коли приймають рішення?

У 2018 р. американський вчений Річард Талер отримав Нобелівську премію з економіки за новий підхід у вирішенні питання, які фактори впливають на поведінку. У своїй книзі «Нова поведінкова економіка. Чому люди порушують правила традиційної економіки і як на цьому заробити» він розглядає такі фактори, які не підпорядковуються логічним умовиводам. Нове розуміння основ поведінкової економіки дозволяє суб'єктам краще пристосуватися до виживання на ринку. Одночасно книга дає багато практичних рекомендацій, які, безумовно, дозволяють краще розуміти мотиви поведінки клієнтів, працівників та свої власні. Поведінкова економіка спирається на довготривалі практичні дослідження, узагальнення яких пояснює мотиви вчинків окремих людей, а також їх груп і доводить, що вони не завжди формуються економічними відносинами. В економічному житті ми часто керуємося власними імпульсами і так само часто неусвідомленими уявленнями про переваги, які далеко не завжди мають раціонально-логічне пояснення. У книзі розглядаються питання, які свідчать про ірраціональність прийняття рішення, приміром: «За якими критеріями ми оцінюємо те, що маємо? Чому дорогі ліки ефективніше дешевих? Чому, маючи справу з готівкою, люди чесніші? Як ми переплачуємо за те, що нічого не варто? Чому кожен із нас час від часу збуджено купує речі, насправді зовсім непотрібні? Чому кодекс поведінки, який приймає компанія, дійсно знижує кількість випадків нечесної поведінки співробітників?» Автор доходить висновку, що люди не просто ірраціональні, а прогнозовано ірраціональні. А це означає, що розуміння передбачуваної ірраціональності споживачів, підприємців і навіть політиків стає відправною точкою для поліпшення

процесів прийняття рішень і зміни життя на краще.

Ось деякі положення поведінкової економіки:

1. Гроші є найбільш витратним способом мотивувати людей. Соціальні норми не тільки обходяться нам дешевше, але часто є більш ефективними.

2. Безкоштовне заряджає нас емоційною енергією, яка змушує вважати пропозицію більш цінною, ніж вона є насправді.

3. Досить легко маніпулювати бажанням споживачів витратити ту чи іншу суму, а це означає, що споживачі не можуть повністю контролювати ні власні переваги, ні бажання заплатити ту чи іншу ціну за продукт або отриманий досвід.

4. Істина полягає в тому, що плацебо ефективно, тому що люди вірять у нього.

5. Для того, щоб людина пристрасно забажала привласнити будь-яку річ, остання повинна дістатися йому якомога важче.

6. Люди є чесними лише настільки, наскільки їх це влаштовує (у тому числі і з погляду відповідності очікуванням інших).

7. Якщо ми визнаємо, що знаходимося в пастці власної точки зору, що не дозволяє нам просунути на шляху до істини, то можемо погодитися з ідеєю необхідності залучення до вирішення конфлікту і створення правил нейтральної третьої сторони, що не заражена нашими очікуваннями.

8. Коли ми потрапляємо в ситуації, у яких наш особистий фінансовий добробут стикається з нашими моральними стандартами, ми здатні по-новому поглянути на реальність, уявити собі світ з точки зору відповідності нашим власним егоїстичним інтересам і, отже, допустити можливість обману.

Автор робить висновок: люди є заручниками в чужій грі з не завжди зрозумілими правилами. Нам властиво вважати, що ми сидимо за кермом і повністю контролюємо прийняті нами рішення; але подібне сприйняття пов'язане з нашими бажаннями, а не з реальним станом речей.

Питання для самоконтролю

1. Основні положення теорії ігор.
2. Яку роль теорія ігор виконує у моделюванні бізнес-процесів і конфліктів?
3. У чому полягають особливості теорії ринків з «асиметричною інформацією»?
4. Які особливі методологічні інструменти використовуються у сучасних макроекономічних дослідженнях?
5. Які фактори впливають на економічну політику в сучасних умовах?
6. У чому полягає різниця між стандартною економічною теорією та поведінковою економікою?
7. Чому поведінкову економіку називають міждисциплінарною галуззю знань?
8. Як фактори визначають ірраціональність прийняття рішення?
9. Чому безкоштовна пропозиція настільки ефективна, що спонукає людину придбати речі, які їй не потрібні?

Практичні завдання

1. Безумовно, Ви знаєте про існування біткоїна. Це нове покоління децентралізованої цифрової валюти, яка створена і працює тільки у мережі Інтернет. Її ніхто не контролює, емісія відбувається завдяки діяльності мільйонів комп'ютерів в усьому світі з використанням програми для обчислення математичних алгоритмів. Саме у цьому полягає суть біткоїна. Так само за біткоїни можна купувати все, що завгодно, в Інтернеті і вони котируються на біржах. Найбільш важлива відмінність біткоїна від усіх інших форм грошей – децентралізація. Жодна установа у світі не контролює біткоїни. У плані незалежності це плюс, але така ситуація може викликати недовіру до його цінності. Національні валюти раніше забезпечувалися золотом або сріблом, зараз – ВВП. Теоретично можна прийти до будь-якого банку країни і обміняти свої паперові гроші на еквівалент у золоті. Біткоїн не забезпечений нічим, це – чиста математика. Він зберігає усю історію

транзакцій, які коли-небудь мали місце. Це забезпечується послідовним ланцюжком блоків, або блокчейном. Тому якщо є біткоїн-адреса, яка публічно використовується, то будь-хто може подивитися, скільки біткоїнів у будь-кого на рахунку. Ніхто не дізнається, що адреса належить саме вам, якщо ви самі не повідомите про це. Ті, хто хоче повної анонімності, зазвичай вдаються до нової біткоїн-адреси для кожної транзакції.

Як Ви вважаєте, ідеї яких економічних теорій найкращим чином можуть обґрунтувати сутність та зміст біткоїна? На сайті <https://minfin.com.ua/ua/currency/crypto/bitcoin/> в режимі on-line відстежується курс біткоїна. Якими стимулами та мотивами керуються люди, купуючи біткоїни? Які чинники впливають на курс біткоїна?

2. Розкрийте головні інструменти монетарної політики нових монетаристів. Поясніть, яку роль відводять нові монетаристи монетарній політиці як інструментарію державного макроекономічного регулювання економіки.

3. Проведіть порівняльну характеристику «Спільне і відмінне у сучасних макроекономічних теоріях» за такими критеріями: оцінка приватнопідприємницької діяльності; причини нестійкості приватнопідприємницької діяльності; умови та фактори досягнення рівноваги на мікро- та макро- рівнях; принципи макроекономічної політики; роль та значення грошей в економіці; вплив швидкості обігу грошей; характер очікування; вплив фіскальної політики на економіку; значення інфляції; розподіл доходів; домінування часових меж; пристосування цін та ринку.

4. Ден Аріелі у своїй книзі «Поведінкова економіка» наводить приклад вибору, який роблять люди за наявності трьох варіантів передплати на видання:

- Електронна версія за 59\$;
- Печатна версія за 125\$;
- Печатна та електронна версії за 125\$;

Який із варіантів обрали б Ви? Порівняйте свої міркування з тими, що є на сайті: <https://azinkevich.com/povedencheskaya-ekonomika/>

Наведіть приклад ситуації, коли Ви стали об'єктом маніпулювання. Які ефекти поведінки вплинули на Ваше рішення?

Тестові питання

1. *Основою економіки є господарські плани суб'єктів, які складаються для подолання браку благ, необхідних для задоволення потреб людей. Так вважав:*

- а) Вальтер Ойкен;
- б) Джозеф Стігліц;
- в) Джон Хікс;
- г) Людвіг фон Мізес;
- д) Фрідріх фон Хайек.

2. *Оберіть реальну життєву ситуацію, у якій рідко доводиться стикатися з асиметрією інформації:*

- а) у взаємовідносинах замовника та агента;
- б) у взаєминах між власниками і кредиторами фірми;
- в) у взаємовідносинах робітників та роботодавців;
- г) у родинних стосунках;
- д) на ринку цінних паперів.

3. *У певному напрямі економічної теорії існує твердження: агенти економіки змушені зупинятися не на оптимальних рішеннях, а на тих, що здаються їм найбільш прийнятними відповідно до наявної у них обмеженої інформації. Їхня раціональність буде виражатися у намаганні зекономити не тільки на матеріальних витратах, а й на своїх інтелектуальних зусиллях. За інших рівних умов вони будуть надавати перевагу рішенням, які висувають менше вимог до їх розрахункових можливостей. Це:*

- а) теорія раціональних очікувань;
- б) теорія асиметричної інформації;
- в) конституційна економіка;
- г) неоінституційна економіка;

д) поведінкова теорія.

4. *Оберіть визначення теорії ігор, що найточніше передає її зміст:*

а) описує раціональну поведінку в ситуаціях конфлікту;

б) передбачає ситуацію, яку створює сценарист художніх фільмів;

в) це психологічні ігри, які мають місце у реальному світі з існуючими ставками, втратами та виграшами;

г) завжди носить психологічний та експериментальний характер;

д) результат гри повинен упроваджуватися у реальне життя.

5. *Працівник знижує рівень зусиль, страхувальник починає недбало ставитися до застрахованого ним майна, а менеджери схильні приймати неоптимальні, на думку власників, рішення. На ці явища звертається увага в економічній моделі:*

а) морального ризику;

б) неповних контрактів;

в) інформаційних сигналів;

г) принципал-агент;

д) асиметрії інформації.

6. *Оберіть того, хто дотримувався принципів мікроекономічного аналізу, стверджував, що про рівновагу можна говорити тільки на макрорівні, критикував кейнсіанство, вважав агрегатні макроекономічні показники Кейнса надуманими абстракціями, відкидав навіть неокласичну ідею загальної економічної рівноваги:*

а) Джозеф Стігліц;

б) Джон Хікс;

в) П. Самуельсон;

г) Людвіг фон Мізес;

д) Фрідріх фон Хайек.

7. *Термін «соціальне ринкове господарство» вперше використав:*

а) Дж. М. Кейнс;

б) А. Мюллер-Армак;

- в) М. Фрідмен;
- г) П. Самуельсон;
- д) К. Менгер.

8. *Нобелівська премія 2018 р. була присуджена Полу Ромеру, який досліджував, яким чином технологічні інновації та знання стають додатковим фактором виробництва, а накопичення цих знань позитивно впливає на продуктивність праці й капітал. Основою його дослідження стала методологія економічної теорії:*

- а) неокласичної;
- б) кейнсіанства;
- в) поведінкової;
- г) класичної;
- д) неокейнсіанства.

9. *Лідер чиказької школи неолібералізму М. Фрідмен у своїй концепції державного регулювання економіки основними вважає принципи:*

- а) пріоритетності негрошових чинників;
- б) пріоритетності грошових чинників;
- в) стабільності «кривої Філіпса»;
- г) нестабільності «кривої Філіпса»;
- д) стабільності темпу зростання кількості грошей з урахуванням «природної норми безробіття».

10. *В умовах невизначеності інформації необхідно зменшити вплив держави на економіку, доступність до інформації різна, що призводить до послаблення мотивів підприємців до максимізації прибутку. На таких методологічних засадах будується:*

- а) поведінкова теорія;
- б) теорія асиметричної інформації;
- в) теорія ігор;
- г) неокласична теорія;
- д) теорія економічної політики.

11. *Нобелівська премія 2018 р. присуджена:*

- а) за роботи у галузі глобального довгострокового макроекономічного аналізу, що враховує зміну клімату та вплив

інновацій на економічне зростання;

б) за роботи у галузі макроекономічного розвитку з урахуванням змін у сфері цінних паперів;

в) за дослідження факторів економічної поведінки людини в умовах невизначеності та ризику;

г) за дослідження умов досягнення макроекономічної рівноваги;

д) за дослідження у галузі мікроекономічних процесів.

12. Визначте явище, яке досліджується поведінковою економікою:

а) необхідність державного втручання в економіку;

б) наслідки економічних криз;

в) прийняття рішення на основі суб'єктивних уявлень;

г) механізм встановлення рівноваги на конкретних ринках;

д) поведінка фірми.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. / І. О. Бочан. – К : Знання, 2012. – 211 с.

Злупко С. М. Історія економічної теорії. Навчальний посібник / К.: Знання, 2005. – 719 с.

Колесніченко І. М. Інституціональна економіка / І. М. Колесніченко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2014. – 210 с.

Литвиненко А. В. Трансформаційна економіка та економічна політика держави: навч. посіб. / А. В. Литвиненко–Харк. нац. екон. ун-т. – Х.: ХНЕУ, 2010. – 200 с.

Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. – М.: Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 188 с.

Фещенко В. М. Сучасні економічні теорії: навч. посіб. / В. М. Фещенко. – К.: КНЕУ, 2012. – 474 с.

Чухно А. А. Сучасні економічні теорії: Підручник / А. А. Чухно, П. І. Юхименко, П. М. Леоненко; [За ред. А. А. Чухна. – К.: Знання, 2007. – 878 с.

Экономическая теория / Под ред. Дж. Итуэлла / Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 944 с.

Електронні ресурси

Бібліотека університету та її депозитарій – <https://msu.edu.ua/library/>

Електронна бібліотека – <http://www.geocities.com/ukrexlibris/>

Енциклопедія – <http://www.e-atlas.com.ua/>

Крупнейшая энциклопедия по истории экономической мысли от New School University (NY) – [Ел. ресурс] – Режим доступу: <http://homepage.newschool.edu/het/>

Національна бібліотека України імені Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>

Національна парламентська бібліотека України – <http://nplu.kiev.ua/>

Українська історична бібліотека – <http://www.ukrhistory.narod.ru/>

Навчально-методичне видання

«СЕМІНАР ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ: ЕКОНОМІКА»:

Опорний конспект та методичні вказівки до виконання
практичних завдань з дисципліни
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ ТЕОРІЇ
для денної та заочної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»
ОС «Доктор філософії»

Укладачі

Черничко Т. В. – д.е.н.,

професор кафедри економіки та фінансів МДУ

Пітюлич М. І. – д.е.н.,

професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу МДУ

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 6984 від
20.11.2019 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>